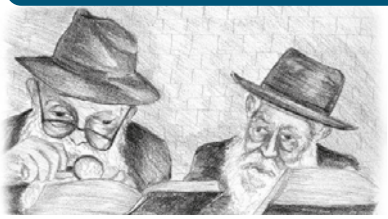
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת משפטים ■ כ"ח שבט תשפ"ד ■ 07.02.2024 ■ גליון מס' 772

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שו"ת חורף
בירור בעניין קביעת יום היארצייט בשנה פשוטה ובשנה מעוברת
המשך בעמ' 2

המקור לדיני ממונות
פרשת משפטים היא המקור המרכזי בתורתינו הקדושה לדיני ממונות...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
אין עוד מלבדו...
מעשה פלא נורא התרחש עם הגה"צ רבי דניאל פריש זצוק"ל מח"ס...
המשך בעמ' 5

שביבים
■ תקנת השבים
■ תוותר, תרוויח..
■ "את העני עמך" (כב, כד)
■ "עלה אלי ההרה והיה שם"
■ "כי תקנה עבד עברי"
■ "ורפא ירפא"
המשך בעמ' 6

"כָּל-אַלְמָנָה וְיָתוֹם, לֹא תְעַנּוּן. אִם-עַנֵּה תְעַנֶּה, אֹתוֹ--כִּי אִם-צָעֹק יִצְעַק אֵלַי, שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ" (שמות כ"ב, כ"א-כ"ב)
פרשת משפטים עוסקת בדינים ומשפטים, המהווים יסוד ותשתית...
המשך בעמ' 8

אלה המשפטים אשר תשים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המשפט הוא אחד משלושת העמודים שעליהם עומד העולם, כמו שאמר רשב"ג: "על שלושה דברים העולם קיים: על הדין, על האמת, ועל השלום". ובמדרש [דב"ר ה] הוסיפו: "תן דעתך שאם הטית את הדין אתה מזעזע את העולם שהוא אחד מרגליו". על כן עשיית המשפט מלווה את עם ישראל משחר ההיסטוריה שלו, קודם מתן תורה, כבר אצל אבינו אברהם נאמר: "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו . . . לעשות משפט וצדקה" [בראשית יח יט]. וכן בצאת ישראל ממצרים בבואם למרה, קודם מעמד הר סיני, נאמר [שמות טו כה]: "שם שם לו חוק ומשפט". וכך אח"כ בבוא יתרו למחנה ישראל הוא מוצא את משה יושב ושופט את העם מן הבוקר ועד הערב [שם יח יג]. התורה עצמה, לאחר מתן תורה, מקדישה למשפט לא רק את פרשת משפטים אלא מקומות נוספים עם מצוות והלכות.

מערכת משפטית תקינה, אמתית ונכונה, אינה תלויה רק בחוקים שעל פיהם דן השופט, אלא לא פחות מכך היא תלויה באישיותו של השופט ודרך ההתנהלות שלו. במסכת שבת [נו א] מציגה הגמרא בפנינו שני מודלים של שופטים, האחד חיובי וראוי לחיקוי, והשני שלילי ופסול מיסודו. שניהם דנו לפי דין תורה אך ההבדל ביניהם היה בהתייחסות לתפקיד השיפוטי. האחד של שמואל הנביא: "שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם. שנאמר: 'והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל". שמואל ראה בתפקיד השיפוטי שליחות ולא מקור של פרנסה, וכך אנו שומעים מדבריו אל העם: "את שור מי לקחתי ואת מי עשקתי, את מי רצותי ומיד מי לקחתי כופר ואעלים עיני בו ואשיב לכם". ועל שאלתו זו של שמואל משיב העם: "לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה". והנה שמואל לא רק שאינו הופך את הדיינות למקור פרנסה אלא תורם לה מזמנו וממרצו, אין הוא ממתין עד שבעלי דינים יטריחו עצמם לבוא אליו אלא הוא מקדים וסובב בכל ערי ישראל וממציא עצמו אצל בעלי הדין לשפוט את ישראל.

ההיפך לשמואל היו בניו שהכתוב מעיד עליהם: "ולא הלכו בניו בדרכיו". ואע"פ שפשוטו של מקרא מאשים אותם בנטייה אחר הבצע, לקיחת שוחד והטיית משפט, רואים חכמים את חטאם לא במקח שוחד והטיית דין, כלומר לפי חז"ל הם דנו לפי דין תורה, אלא שהכישלון שלהם היה בדרך שבה ניהלו את המשפט. ולמרות שלבניו של שמואל היתה הדוגמא האישית של אביהם, הם כשלו בתפקידם בגלל רדיפת הבצע וראו במקצוע הדיינות לא שליחות ושירות לציבור אלא קריירה ומקצוע מכניס. על כן היתה המערכת המשפטית שלהם מסורבלת ובלתי מתחשבת, "ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהם ולסופריהן". כישלון מערכת משפטית אינו תמיד בפסקי הדין. היא גם אם פסק הדין הוא נכון אבל הדיין אינו מתייצב בזמן לדיון המשפטי, מלבד חילול השם שיש בדבר, ועינוי הדין, יתכן שיש בהתנהלות זו גזל שהוא פוסל את האדם מלהיות דיין, ודיניו אינם דין. על כן הקפידה התורה לא רק על פסקי הדין היוצאים מבית הדין אלא גם על הדרך שבה מנהלים הדיינים את מערכת המשפט. ■

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

בירור בעניין קביעת יום היארצייט בשנה פשוטה ובשנה מעוברת

במאמר זה ננסה בעז"ה לברר קביעת יום השנה (יארצייט) בשנה פשוטה ובשנה מעוברת לפי המנהגים השונים וזה החלי בעז"ה.

בתחילה נבוא לדון אודות קביעת יום השנה בשנה רגילה ולאחר מכן נתייחס לשנה מעוברת.

שנה פשוטה

הנה יום השנה בדרך כלל נקבע לפי יום הפטירה ולא לפי יום הקבורה, והטעם הוא שיום המיתה הוא יום פקודה וביום זה יש עליו דין ולכן אז נוהגים מנהגי השנה.

כאשר הקבורה לא נערכה באותו יום של הפטירה

ולכן יוצא שבשנה הראשונה לפטירה ייתכן שמנהגי האבלות שמתחילים למנות אותם מיום הקבורה יסתיימו ביום אחד ואילו יום השנה יהיה ביום אחר (מוקדם יותר - ביום הפטירה).

אמנם דעת הש"ך שאם יש הפרש של יותר מיום אחד בין יום המיתה ליום הקבורה, אז בשנה הראשונה יש לקבוע את יום השנה (לעניין אזכרה וכדו') לאחר י"ב חודש מיום הקבורה דהיינו ביום תכלית י"ב חודש, והטעם כדי שלא יבואו להתבלבל ולחשוב שדיני האבלות מסתיימים ביום השנה שהוא בעצם יומיים לפני סיום י"ב חודש דיני האבלות.

ולכן לדעת הש"ך באופן שיש הפרש של יותר מיום אחד בין הפטירה לקבורה, אז בשנה הראשונה יום השנה נקבע לפי יום הקבורה, ובשאר השנים לפי יום המיתה.

אבל הרבה אחרונים חולקים על הש"ך ונוקטים שבכל מקרה וגם בשנה הראשונה קובעים את יום השנה לפי יום המיתה, ועיין במשנה ברורה סימן תקס"ח ס"ק מ"ד שהביא ב' הדעות ומדבריו בקונטרס מאמר קדישין משמע שלעולם קובעים ביום המיתה, וכן כתב מהרש"ם.

ובספר ילקוט יוסף דיני אבלות עמ' תר"ו כתב לעיקר ההלכה כדעת זו שתמיד הולכים אחר יום המיתה, אלא שאם נראה למורה הוראה שאכן יש חשש שהאבלים יפסיקו את כל דיני האבלות של י"ב חודש קודם הזמן אז אכן נכון להורות להם לנהוג את יום פקודת השנה ביום הקבורה, ובשנים הבאות יקבעוהו ליום המיתה (ועוד כתב שאם יום המיתה אינו ידוע יקבעו ביום הקבורה)[א].

ועתה יש לברר עוד שני דברים: א) מה עניינה של אזכרת י"א חודש? (נהוג אצל הספרדים) ב) מה יעשו אם יום השנה נופל ביום שבת קודש.

אזכרת י"א חודש

והנה באשר לאזכרת י"א חודש, ידוע שאצל הספרדים יש מנהג לעשות גם אזכרה (סעודה) בלל תשלום י"א חודש, ובספר ילקוט יוסף עמ' תר"ה כתב שהוא מנהג בעלמא ולכן אם התעורר קושי בעריכת סעודה אפשר להסתפק בעריכת לימוד וכדו', ואת הסעודה יערכו בסיום י"ב חודש.

אמנם יש לדעת שאצל חלק מבני עדות המזרח כגון בעדות המרוקאים אזכרת ליל י"א חודש היא חשובה ביותר ולא מוותרים עליה כלל ועיקר, ואצל בני אשכנז אין מנהג זה נהוג בדרך כלל.

היארצייט יוצא ביום שבת קודש

ואם יום השנה נופל ביום שבת קודש, יש לברר מתי לעשות את האזכרה ואת העלייה לקבר ואת התענית (לאלו שנוהגים להתענות ביום השנה) האם להקדים קודם השבת או לאחר ליום א', והנה השו"ע כתב בסימן תקס"ח סעיף א' כתב שאם יום מיתת אביו ארע בשבת ידחה למחר. והרמ"א כתב שם שאין נוהגים כן אלא לא מתענים כלל.

ולפי זה מבואר שלדעת השו"ע צריך לדחות את האזכרה ליום ראשון, אמנם בספר ילקוט יוסף עמ' תרכ"ז מביא מהאחרונים שהביאו בשם האריז"ל שעדיף יותר להקדים הלימוד והתענית קודם השבת והטעם שבכל שנה ושנה דנים את האדם ביום פטירתו ולכן עדיף להקדים האזכרה שעדיף להרבות זכות למנוח קודם הבאתו לדין.

ולמעשה פסק בילקוט יוסף שם שעדיף להקדים את האזכרה לחמישי בערב, ואם יש קושי אז אפשר לעשות ביום ראשון.

ובספר דברי סופרים פרק ס"ב אות י"ב כתב לעניין זה שבשו"ת דבר משה כתב שנהגו לעלות לקבר ביום בתענית (כלומר אם מתענים ביום א' יעלו ביום א') אבל הוא עצמו כתב שאפילו במקום שמאחרים התענית מ"מ את העלייה לקבר יש להקדים ליום ו'.

ובהערה שם חידש (הדברי סופרים) שזה דווקא מיום השנה השני ואילך אבל ביום השנה הראשון יש לאחר ליום א'[ב].

שנה מעוברת

ומעתה נבוא לברר אודות שנה מעוברת

ואין הכוונה לדון אודות מחלוקת השו"ע והרמ"א לעניין מי שנפטר בשנה פשוטה בחודש אדר אם עושים את מנהגי יום השנה באדר א' או באדר ב' - אלא כוונת מאמר זה לדון במי שנפטר לפני חודש העיבור באופן שחודש העיבור נופל בתוך שנת האבל, האם יש לו לקבוע את היארצייט לאחר י"ב חודש או רק לאחר י"ג חודש.

וניקח לדוגמא אדם שנפטר בי' לחודש כסלו ואותה שנה היא שנה מעוברת ויש לברר מתי קובעים את יום השנה, מתי מסתיים האבלות, ומתי עושים אזכרת י"א חודש לנוהגים כן.

הנה לכאורה במקרה כזה יהיה הפרש של חודש בין סיום האבלות לקביעת יום השנה, שסיום האבלות הוא לאחר י"ב חודש (ולא מתחשבים בכך שהשנה מעוברת) אבל יום השנה (תאריך הפטירה) לא יגיע אלא לאחר שיעברו י"ג חודש, וכן מנהג בני אשכנז לעשות את כל ענייני יום השנה ביום המיתה לאחר י"ג חודש.

ולכן בשנה כזו גם הש"ך יודה שגם אם היה הפרש רב בין הפטירה לקבורה קובעים את יום השנה ביום הפטירה שהרי אין חשש שמא יבואו לסיים את האבלות מוקדם יותר והבן[ג].

אמנם בשו"ת רב פעלים חלק ד' או"ח סימן מ"ד דן בזה ושם הייתה השאלה אודות אי אילו אנשים שמיחו באדם שהתענה ביום תשלום י"ב חודש יען כי כתוב במאמר מרדכי כי הוא מנהג בורות (כנזכר לעיל שיום השנה הוא לאחר י"ג חודש ולא לאחר י"ב חודש) והבן איש חי כתב שאין זה כלל וכלל מנהג בורות כי כוונת המאמר מרדכי הייתה לא לשנה הראשונה אלא לשאר השנים המעוברות (שאותו אדם היה מתענה כל שנה מעוברת חודש קודם יום השנה כי בשנה הראשונה תאריך זה יצא יום תשלום י"ב חודש) אבל בשנה הראשונה וודאי שיש עניין להתענות ביום תשלום הי"ב חודש, וגם אם נאמר שכוונת המאמר מרדכי היא לשנה הראשונה כוונתו היא רק למי שמתענה ביום תשלום י"ב חודש ולא ביום תשלום י"ג חודש, אבל אם מתענה בזה ובזה בוודאי שפיר עביד.

והוסיף וביאר הבן איש חי שיש שני טעמים לתענית יום השנה, הטעם הראשון הוא בגלל שביום זה ריע מזליה (תועלת המתענה) והטעם השני בגלל שזה עילוי נשמה למנוח (תועלת המנוח), ולכן בגלל שהמנהג פה בעירנו לעשות ביום תשלום י"ב חודש כל העניינים (לימוד ושאר מצוות) שעושים ביום השנה (אע"פ שיום השנה הוא רק בתשלום י"ג חודש) א"כ יש להורות שגם יתענה ביום זה שאע"פ שלא ריע מזליה (כי זה לא יום השנה) מ"מ מועיל זה לעילוי נשמה (כלומר מכיוון שנוהגים לעשות דברים לעילוי נשמת הנפטר בתשלום י"ב חודש רואים שיום זה מסוגל לעילוי נשמה וא"כ ראוי גם להתענות) ומורין לכל שואל לעשות כל העניינים כולל תענית גם בי"ב חודש וגם בי"ג חודש.

אלא שעתה יש לברר מהי התענית העיקרית י"ב חודש או י"ג חודש, וכתב הבן איש חי שיש מהפוסקים שמשמע מדבריהם שי"ב חודש זה עיקר ויש שנוקטים שי"ג חודש זה העיקר, וי"א שגם זה וגם זה וכך גם הוא נוקט להורות להתענות בי"ב ובי"ג חודש (בי"ב חודש מטעם אחד ובי"ג חודש משני טעמים כמבואר לעיל).

שוב הביא הבן איש חי דעת רבי חיים פלאג'י זצ"ל בספר נשמת כל חי שמבואר מדבריו שעיקר יום השנה הוא בכלות י"ב חודש ולכן כל ענייני יום השנה שהם קדיש וקריאת הפטרה וכל הלימודים לעילוי נשמת עושים בי"ב חודש, ואין עניין לעשותם גם סוף י"ג חודש (והטעם מבואר שם שכיוון שכלות משפטו בי"ב חודש לא דנים אותו שוב באותה שנה בי"ג חודש) אבל את התענית יעשה בסוף י"ג חודש כיוון שכך כתבו הב"ח והלבוש.

וכן הביא משו"ת זכרון יוסף שגם החשיב את תאריך י"ב חודש בשנה מעוברת ואמר להתענות גם בי"ב חודש מטעם הנ"ל שהביא רבי חיים פלאג'י זצ"ל.

ולכן מכל זה מסיק הבן איש חי להתענות גם בי"ב חודש וגם בי"ג חודש וראוי לו לדחוק עצמו לכבוד אביו ומסיים:

> 'מיהו אם הבן קשה עליו התענית וחושש פן יזיק לו ובפרט שהוא בימי הקיץ אנן לא נכריחו לתענית לחייבו בו דהא בשנה ראשונה אפילו יום יאר צייט האמתי אינו עליו כחוב גמור מאחר שעדיין לא נהג בו'.

והנה לענ"ד מכל הנ"ל לא יוצא דבר ברור מהו יום השנה העיקרי, י"ב חודש או י"ג חודש, ונראה שהבן איש חי החשיב את שניהם כעיקריים וכחשובים, אבל לכאורה משמע דעתו שי"ג חודש יותר חשוב שאז יש שני טעמים וי"ב חודש יש טעם אחד, וזה דלא כדעת מהר"ח פלאג'י שנקט שהעיקר זה י"ב חודש[ד].

ובספר ילקוט יוסף עמ' תרכ"ה ותרכ"ו פסק שעיקר יום השנה במקרה כזה הוא בתכלית י"ב חודש ולכן באותו יום יעשו לימוד וצדקות והפטרה וקידוש ותענית, ואם יוכל להחמיר על עצמו ולהתענות גם בחודש הי"ג תבוא עליו ברכה (וקדיש וודאי צריך לומר ביום הפטירה).

ונמצא א"כ שלדעת רבי חיים פלאג'י י"ב חודש זה העיקר, וכן פסק בילקוט יוסף, ואילו מדברי הבן איש חי משמע לכאורה שי"ג חודש הוא העיקרי, אבל החשיב מאוד את התאריך של י"ב חודש (ועדיין צ"ע בדברי הבן איש חי אם אכן כך כוונתו).

ובספר צרור החיים עמ' 106 (לגר"מ אליהו זצ"ל) כתב שעושים את יום השנה ביום י"ב חודש, ולפי הבן איש חי יש לעשות גם בי"א גם בי"ב וגם בי"ג[ה].

ומכל הנ"ל יוצא שהשאלה מתי יום השנה בשנה מעוברת, לדעת בני אשכנז י"ג חודש, ולדעת בני ספרד י"ב חודש הוא העיקרי.

א - ולגבי יום הפסקת אמירת הקדיש בי"א חודש - מונים מיום הקבורה - דברי סופרים פרק ס"ז סעיף י' (ודלא כט"ז עיין שם).

ב - ובאשר לימי השבעה שמסתיימים ביום שבת קודש - עולים ביום א', ולגבי יום השלושים בהערה שם כתב לעלות ביום א' לפי החידוש שחידש אבל כמדומה שיש מקדימים לשישי - ויש לעיין עוד.

ג - דברי סופרים פרק ס"ז אות ו' ופ"ת סימן ת"ב.

ד - וע"ע דברי סופרים פרק ס"ב אות ב' ובהערה שם.

ה - והסתפקתי מה יהיה הדין באופן שיום הי"ב חל בשבת ומדובר באופן שאין המשפחה יכולה לעשות פעמיים אזכרה ועליה לקבר האם בכה"ג יעשו ביום חמישי בערב שקודם הי"ב חודש או שבכה"ג כבר עדיף להורות שיעשו ביום הי"ג חודש (שאינו יוצא בשבת).

המקור לדיני ממונות

/ הרב יהושע בן מאיר שליט"א

פרשת משפטים היא המקור המרכזי בתורתינו הקדושה לדיני ממונות [מה שבימנו קוראים 'קודקס הדין האזרחי']. התורה נכנסת לפירוט רב של דיני ממונות. רובו המכריע של סדר נזיקין בש"ס, ארבע הספרים האחרונים במשנה תורה לרמב"ם, חלק חו"מ בטור ושו"ע, מוקדש לביאור ההלכות שבפרשתנו.

גם בני נח נצטוו על 'דינים'. והרמב"ם [פ"ט מהל' מלכים הי"ד] והרמב"ן [בראשית לד, יג] נחלקו בהגדרת מצווה זו. לדעת הרמב"ן היא מצווה לב"נ לדון דיני ממונות. הרבה אחרונים [ראה שו"ת הרמ"א סי' י; חת"ס חו"מ סי' צא; העמק שאילה, שאילתא ב' אות ג] ביארו "לא ניתן לב"נ פרטי דינים, ולא נצטוו אלא להושיב שופטים כפי דעתם כערכאות שבסוריא'. לפי שיטה זו לב"נ ציוותה התורה דגם אחר מאשר לבנ"י. ב"נ נצטוו להקים מערכת חוקים בדין האזרחי [כנראה צריך שיעמוד בדרישות מסויימות, כמו שויין וכדומה], ולהעמיד בתי דינים שישפטו לפי חוקים אלו.

צריך לבאר מדוע לישראל ניתן בפרשתינו דגם של מערכת חוקים מפורטת, והתורה לא הסתפקה בציווי כללי לבנות מערכת משפטית, כמו שנצטוו בני נח.

בעיקר קשה הדבר כיוון שלפי התורה עצמה, אין דיני תורה מחייבים בדיני ממונות. ראשית, בדבר שבממון יש כוח בידי חכמים לעקור דבר מהתורה בקום ועשה. לא רק שיש להם כוח, אלא למעשה חכמים שינו באופן נרחב את דיני ממונות שבתורה. לדוגמא - "אמר רבי יוחנן: דבר תורה מעות קונות, ומפני מה אמרו משיכה קונה - גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה" [ב"מ מז, ב. וע"ש שר"ל חולק וס"ל שמשיכה מפורשת בתורה]. והדבר טעון הסבר - אם התורה קבעה שמעות קונות, מה ראו חכמים לעקור קנין זה. וכי נותן התורה ח"ו לא העלה על דעתו ש'יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה'. ואם תאמר שעל כן קבעה התורה שיש כוח ביד חכמים, כדי שיתקנו שאין מעות קונות מחשש שיאמר לו נשרפו חטיך בעלייה - אם כן מדוע התורה קבעה קנין מעות כדי שחכמים יבטלוהו?

דיני קניין הם רק דוגמא. רבו תקנות חכמים, תקנות הקהילות, 'מנהג' שמחייב כתנאי ועוד, שהביאו בדיני ממונות לשינוי דין תורה המקורי.

יתירה מזו, ההלכה היא שהמתנה על מה שכתוב בתורה, בדבר שבממון תנאו קיים [תוספתא קידושין. ראה כתובות נו, א שזו שיטת רבי יהודה. אך לר"מ תנאו בטל]. לא רק חכמים, אלא כל אדם יכול להתנות ולשנות את ה'הסדר' שהתורה קבעה. בעצם 'הסדר' זה הוא רק ברירת המחדל. אבל אם הצדדים רוצים, הם יכולים להנהיג בניהם הסדר אחר. אם כך - מדוע התורה קבעה 'הסדר', אם הוא לא מחייב.

זאת ועוד, גם בישראל ישנם שטחים רבים שהתורה השאירה מראש לתקנות חכמים. כגון דיני מיסים, שאמנם יש הלכות עקרוניות בשטח זה, מתי המס מוטל לפי ממון ומתי לפי נפשות וכדומה, אבל פרטי הדברים הושארו לתקנות הקהילות לפי דרישת המציאות.

נראה לבאר שדיני ממונות בתורה אינם רק הסדר חברתי, צורה לקיום החברה. דיני התורה ככלל, ודיני ממונות בפרט הם היעד המוסרי והערכי, החברה האידיאלית הבנויה על אדני אמת ויושר, שהקב"ה מצווה, ומצפה, שעם ישראל יתנהג על פיו. בחברה אידיאלית זו כשיש שריפה במחסן, המוכר אומר לקונה - איזה נס קרה לך, כמעט כל המחסן שלי נשרף, ורק החיטה שקנית ממני ניצלה. והקונה אומר, לא כי, ודאי שלי נשרף, והקב"ה השאיר לך לפליטה חלק מהחיטה שלך ראה פסיקתא דרב כהנא פיסקא ט; ירושלמי ב"מ פ"ב ה"ן {דף ח, ע"ג}. בחברה כזו אין שום חשש שיאמר לו שנשרפו חיטך בעלייה.

כלומר, דיני ממונות שבתורה מלמדים אותנו איך החברה שלנו צריכה להיות, איך האדם מישראל החי בחברה זו צריך להתנהג. בכך שקבעה שמעות קונות היא מדריכה אותנו שממונו של חברך צריך להיות חשוב בעיניך משלך. היא מדריכה אותנו להתנהגות מוסרית, לחברה ערכית.

אך חטא חטאה הארץ, והוציאה עץ עושה פרי, שאין טעם עצו כפריו (ראה ב"ר ה, ט והביאו רש"י בראשית א, יא) . ההתנהגות האנושית, כולל של עם ישראל, היא התמודדות מתמדת של האדם והחברה עם הרוע, השקר, החמדנות והעושק. על כן קבעה התורה שבדבר שבממון יש כוח בידי חכמים לעקור דבר מהתורה בקום ועשה, כדי שחכמים יוכלו להתאים את דיני התורה למצב האנושות בכלל, והחברה הישראלית בפרט, בכל עת ועת. אחרת דיני התורה היו נהפכים מדיני יושר ואמת, לדיני עושק ושקר, שיאמר לחברו נשרפו חיטך בעליה.

מול האדם מישראל, החברה הישראלית, מדינת ישראל - עומד תמיד מולה מראה ההוד וההדר של החברה האידיאלית, הבאה לידי ביטוי בדין תורה, בו אין שום חשש שיאמר לו שנשרפו חיטך בעליה.

על ידי שאנחנו מסתכלים תמיד קדימה, אל החברה הבאה לידי ביטוי בדיני התורה, אנו יכולים להתקדם אט אט, מדור לדור, לכיוון החברה של צדק ויושר, של אמת ומוסר. "יֵלְכוּ מֵחַיִל אֶל חָיִל יֵרָאֶה אֶל אֱ - לֹהִים בְּצִיּוֹן" (תהילים פד, ח).

סיפור לשבת

אין עוד מלבדו...

מעשה פלא נורא התרחש עם הגה"צ רבי דניאל פריש זצוק"ל מח"ס 'מתוק מדבש' על הזוה"ק, שהביא לקידוש שמו ית' לעיני עמי הארץ.

היה זה כאשר ייסוריו מדלקת הפרקים גברו מאוד, ובעצת כ"ק אדמו"ר הגה"ק מטהאש זיע"א, יצא לדרוש ברופאים בתקווה להעלות ארוכה למדוויו. את ראשית דרכו עשה אל לונדון הבירה בה ישב באותו זמן רופא בעל שם עולמי. מהר מאוד נוכח שאין לו לרופא האנגלי להציע כל חדש והוא החל אורז את חפציו.

בעודו מתכנן את המשך דרכו, השיג אותו מכתב של אחד מאנשיו המספר בהתרגשות אודות רופא מסתורי המתגורר בעיירה נידחת, לא הרחק ממנילה, בירת הפיליפינים, ובידו תרופה למחלה חשוכת המרפא. היה בו במכתב זה משום לועג לרש, אחר שידם של הרופאים המהוללים קצרה מלהושיע. אמנם היהודי התעקש, ולאחר שדבריו נבדקו ביסודיות, התחוור כי יש בהם ממש. קיים מספר לא מבוטל של חולים שנסעו למנליה כשהם רתוקים למיטתם וחזרו בריאים.

אחר התייעצות עם ידידיו גדולי ישראל, שם רבי דניאל פעמיו למנילה, מלווה בבנו החשוב ובעל הייסורים רבי צבי אריה. יחד עם התקווה החדשה, מלא ליבו חשש. מי יודע מה טיבם של הרופאים המסתוריים בפיליפינים?

אחרי שהסתדר בבית האכסניא שהוכן לו על ידי עסקן מקומי, החל רבי דניאל לברר אודות מקומה של העיירה הנידחת המדוברת. התברר כי היא שוכנת במרחק ארבע שעות נסיעה ממנילה הבירה, בלב סביבה נחשלת ותמהונית שילידיה בקושי ראו מכונית. ההגעה אל הרופא כרוכה איפוא בתלאות לא מועטות, אך אם כבר הגיע עד לכאן, לא יסוג עכשיו.

כעבור שעת נסיעה מבית המלון שבבירה, החלו להיעלם בהדרגה בניניו הגבוהים של הכרך ועמק כפרי ישן ועזוב הלך ונפרש לכל מלוא העין. אלפי בתים מטים לנפול, מקורים באלומות קש צהובים מיושן וטובלים בשפע פסולת אנושית. כעבור ארבע שעות, הגיע בבת אחת כביש האספלט אל קיצו, ושביל חצץ שופע מהמורות תפס את מקומו. רבי דניאל ירד מהרכב והחל מדדה בקושי, כשהוא נתמך בידי בנו, בואכה הכפר הקטן שבמורד.

ישישים מזוקנים וחובשי טורבנים, הביטו עליהם בפליאה מפתחי הבקתות. נחילי ילדים לבושי סחבות נהרו לעברם מהחצרות והציעו סלי נצרים למכירה תמורת גרושים. קשה היה למצוא את הדרך בהמולה הכפרית.

בשיחה טלפונית שקיים ר' צבי אריה מהמקום עם איש הקשר שלהם, נמסר להם כי ביתו של הרופא צריך להימצא לקראת סוף הרחוב הראשי, מאחורי חנות קטנה לממכר מטאטים.

***

אותות ומופתים נקשרו בשמו של הרופא הנוכחי. חולי דלקות פרקים רבים שהגיעו למרפאתו כשהם מובלים על כיסא גלגלים, שבו כעבור זמן להודות לו, צועדים על רגליהם ובריאים כאחד האדם. מיטב עסקני הרפואה נמנו וגמרו אודותיו כי 'אתמחי גברא ואתמחי קמיע'.

כבר בכניסה אל הבית, החל ליבו של רבי דניאל להלום מפחד. הילת המסתורין שריחפה בחלל, לא מצאה חן בעיניו כלל. מי יודע אם לא נקלע למאורה של כישוף?

אדם בעל פנים מלומדות יצא מחדרו של הרופא ורבי דניאל ניגש אליו בבקשו לדלות מפיו פרטים אודות שיטת הטיפול. עיניו של האיש נדלקו. "הרופא מומחה בהמשכת כוחות רוחניים המתקנים את 'ההילה הרוחנית האופפת את הגוף', ובכך הוא פותר את 'שורש הבעיה' שממנה נמשכת המחלה"...

רבי דניאל הקשיב והתחלחל. עשרות שנות מלחמתו עם יצר הרע פרצו החוצה. הוא לא יניח לטומאה דריסת רגל בגופו ובנפשו, ויהי מה!

ברגע הראשון חשב להשמיע קול זעקה ומרה ולברוח כל עוד נשמתו בו. אך במחשבה שנייה אמר לעצמו: הלא הרבש"ע הוא אחד יחיד ומיוחד ובעל הכוחות כולם, ובלעדיו אין שום כוח בעולם! אין ספק כי בעודי מוסר את נפשי במחשבה על ייחוד שמו יתברך, אין שום כוח טומאה בעולם יכול לשלוט בי! ומתוך מחשבות נוקבות אלו צעד בעוז לעבר חדרו של הרופא.

כשנפתחה הדלת נעץ ברופא התמהוני את עיניו הרושפות והתיישב ללא אומר ודברים על הכיסא. הגיגיו הסוערים הטילו אימתה ופחד על סביבותיו. הרופא נרתע לרגע והביט בו בעיניים קמות. לאחר מכן התקרב והחל לאפוף את ראשו בתנועות ידיו. עיניו נעצמו בריכוז גבוה ומצחו נחרש תלמים, ידיו נעו מעלה ומטה כמו כנפיים ומפיו בקעו מלמולים.

מחשבותיו הקדושות של רבי דניאל סערו וגופו הכחוש רטט מפחד. אפילו על מלוויו שניצבו הרחק, נפלה חרדת אלוקים. אין עוד מלבדו!!! כולא קמיה כלא חשיבא!!! הקדושה נכנסת לחור הפתן ותוקעת סכין בקודקדו. אין טומאה ואין כישוף, הכל הבל הבלים! אין עוד מלבדו יתברך וכל הכוחות כולם בטלים ומבוטלים כעפרא דארעא!...

וכך תיאר רבי דניאל לימים את הרגעים: "ואני ציירתי לפני עיני,

המשך בעמוד הבא...

בבחינת "שוויתי ה' לנגדי תמיד", וחזרתי הרבה פעמים "אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו, "מלא כל הארץ כבודו", "לית אתר פנוי מיניה" והוא "ממלא כל עלמין ולעילא מכל עלמין ותחת כל עלמין" והוא מחיה ומהוה כל העולמות וכל הברואים והנמצאים בהם בשפעו הקדוש והטהור, ואלמלי יצויר העדר שפעו רגע חלילה, היו הכל בטלים ומבטלים, ואמרתי כמה פעמים מש"כ "ואתה מחיה את כולם"...

פתאום החלו עיניו של הרופא לפלבל והוא החוויר כסיד. עוזרו שניצב לא הרחק בהה בו בפחד ודאגה גם יחד. לרגע עצר הרופא ונעץ ברבי דניאל מבטים ממושכים. רבי דניאל לא חדל ממחשבותיו. על פניו שכן אור יקרות.

הרופא חזר לתנועותיו ביתר שאת. גופו החל להרטיט ולשונו פצחה במסכת לחשים. ידיו נעו בפתאומיות כלפי מעלה, כאילו אוספות רוח ממקור נעלם, ואחר שבו וירדו באיטיות לעבר ראשו של רבי דניאל, כאילו מצאילות עליו את הרוח שנאסף. גופו של הרופא התפתל אנה ואנה כטובע אוחז בקש עד שהוא צנח על כיסא סמוך כשפיו נמלטת זעקה: אוי!!!...

הוא חזר להסתכל על רבי דניאל במבט זעף ומאשים.

תוכל לומר לי על מה אתה חושב???

רבי דניאל השיב ברוגע: אני חושב: אין עוד מלבדו!!! שבורא העולם, אור האין סוף, הוא אחד יחיד ומיוחד וחוץ ממנו אין כלום!...

לא טוב! לא טוב! רטן הרופא וגוו הזקף קימעה. אם תרצה שאעזור לך תצטרך לחדול מהמחשבות הללו ולהתמסר אלי. להתבטל אלי. אתה מבין?

אוי כמה שרבי דניאל הבין. הוא זינק מהכיסא ופרץ החוצה בצעדי ריקוד. הרופא ועוזרו הביטו אחריו בעיניים קמות, וקולטים בדרך הכואבת שיש כוח מעל כל הכוחות.

השמש שכבר נטתה אל פאתי מערב, הזכירה לרבי דניאל כי הגיעה שעת המנחה. הוא מיהר לצאת מהכפר המשוקץ ועמד להתפלל בין עצי השדה. עיניו נישאו השמימה והמילים הקדושות פרצו מפיו בהתלהבות אדירה: אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה... גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר!...

תיבות התפילה התערבבו עם מילים נרגשות באידיש שהתגלגלו מפיו ועם דמעות שזלגו ללא מעצורים. במה אודה לך אבי שבשמים על שזיכית אותי לגלות את אמיתות ייחודך כאן בעמקי שאול?

"ויהי בעלות המנחה, וייגש אליהו הנביא ויאמר, ה' אלוקי אברהם יצחק וישראל, היום ייוודע כי אתה אלוקים בישראל, ואני עבדך, ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה, ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' האלוקים ואתה הסיבות את לבם אחורנית, ותפל אש ה' ותאכל את העולה... וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו, ה' הוא האלוקים! ה' הוא האלוקים!"... (מלכים א' י"ח, ל"ו-ל"ט).

וכך העיד רבי דניאל על עצמו: "והתפללתי תפילת מנחה מתוך התעוררות והתרוממות הנפש שאפילו בתפילת נעילה ביוה"כ לא זכיתי לזה, ולוואי שאזכה להרגיש זאת עוד פעם בימי חיי!"...

הסיפור הנורא והמסעיר עשה לו כנפיים בכל רחבי העולם ועורר רבים לתשובה ולאמונה פשוטה בהשי"ת הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא חשיבא.

רבי דניאל עצמו שב אל ביתו שבירושלים עיר הקודש וכתב את דבר המעשה הנורא בזיכרונותיו, כשהוא מסיים: "ומאז ועד עתה ב"ה, אין יום שלא היו לי יסורים ל"ע... הקב"ה יחזק את כוחי ומוחי לעבודתו יתברך..."

(גליון קנין תורה)

שביבים / שאול שיף

תקנת השבים

פעם אחת נכנסה כלה לבית הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל לפני יום חתונתה וסיפור משונה בפיה. היא סיפרה איך שלפני הרבה שנים, כשהיתה ילדה, היתה מעורבת בתאונת דרכים, ובית המשפט קבע שהיא זכאית לקבל סכום כסף גדול כפיצויים עבור פציעתה, ועכשיו כשנתבגרה היא קיבלה את הכסף לרשותה. אבל היא יודעת בבירור שהיא זכתה בכסף אך ורק משום עדות שקר, כי העורך דין שלה חייב אותה להעיד שהרמזור היה ירוק כשהיא עברה את הכביש, אף שהיא יודעת בבירור שהרמזור היה אדום. עכשיו מצפונה מעיק עליה והיא לא יכולה ללכת לחופה עם כסף של גזילה על חשבונה. היא ביקשה עצה מרבנו האם עליה לחזור לבית המשפט ולהודות שהיא שיקרה לפני הרבה שנים. היא היתה מבולבלת לגמרי. רבנו השיב לה, שלחזור לבית המשפט אינה עצה הגונה, כי היא יכולה לגרום על ידי זה תביעות משפטיות רציניות נגד הוריה ועורכי הדין. גם אמר לה שחברת הביטוח של הנהג האשם כבר חישבנה את כל הסכום הזה כהפסד. אבל, הוסיף רבנו, אסור לה להשתמש או אפילו לעכב את הכסף אצלה. שאלה הכלה: "אז מה אעשה עם הכסף? לאיזו צדקה אתן אותו?" ענה רבנו: "אל תתני את הכסף לצדקה, אלא לאיזה ארגון נוכרי שעובד למען הכלל, כמו ארגון

למחקר מחלת הסרטן, או צלב האדום האמריקאי, או ארגון אחר שאין לו שייכות ליהדות". רבינו לא רצה שהיא תחשוב שאם תתן את הכסף לאיזה ארגון דתי, זה יצדיק את הגזל!

(במחיצת רבנו עמ' קעט)

תוותר, תרוויח...

סיפור יפה מאד, עם מוסר השכל גדול, שסיפר י.א. אברך חשוב ברכסים, שקדן ועמל בתורה באופן נפלא. וכך סיפר: לפני כשנתיים, גיסי התחתן בשעה טובה. המנות בחתונה היו יקרות ויוקרתיות ובסטייל מיוחד. בקרב המגזר של גיסי מקובל שכל אורח מביא מתנה לחתונה את מחיר המנה שלו, פלוס... שקלים.. 052 לפחות. אמנם את ה'מנות' ההורים משלמים, אבל את הצ'קים - הזוג הצעיר מקבל, והם יודעים מי ומי [וכמה] הנותנים. לקראת החתונה, שוחחה רעייתי תחי' עם חמותי - אמה, וחשבה איתה בקול מה לעשות עם המתנה לחתן, שהרי מבחינתו 'מנהג המדינה' הוא במעטפות ובמזומנים טבין ותקילין. חמותי אמרה לה בפסקנות - אין צורך שתביאו מעטפה. מדוע? שאלה רעייתי? כי אתם אברכים, ואני זו שמשלמת את המנות. התלבטנו מאד, וכנראה שהאמירה של ה'חמות' השפיעה, ולא הבאנו מעטפה לחתונה, וגם מתנה סמלית שאולי שקלנו להביא, ירדה מהפרק בגלל סיבות צדדיות, וכך נשכח מבחינתנו הסיפור...

חלפה לה שנה פלוס... אשתי קופצת ביום של חול לבית חמותי, ומהסלון היא שומעת שיחה שמתנהלת לה במטבח, בנייד, על רמקול... חמותי שוחחה שם מישהו בעניין מעשרות...'לאחות הזאת והזאת אתה נותן מעשרות, ומה עם פלונית?' ופה ננקב שמה של רעייתי... רעייתי הסתקרנה לדעת במה המדובר? מתברר שזה גיסי, החתן הנ"ל, שמספר לחמותי שלכל אחיו ואחיותיו - הוא נותן מעשרות בעין יפה [הוא קבלן גדול] - חוץ מאיתנו. לנו הוא לא נותן כלום!!! וכל כך למה? התעניינה חמותי... כי היא לא נתנה לי מתנה לחתונה!!! נזעק גיסי!! שומעים על הקול שלו שהוא כעוס ופגוע ביותר... רעייתי חטפה הלם, העוצמה של הפגיעה שנשמעה בשיחה, היתה כאילו המאורע קרה אתמול, לא לפני שנה וחצי... ובגלל זה אתה לא נותן להם מעשרות? ממשיכה חמותי... כן, בהחלט! לא נתנו - לא יקבלו! ממשיך, חותם הגיס... הוא גם סיפר, על אחות אחרת, גם אשת אברך, שנתנה צ'ק של 500 ₪ שהוא קרע מיד, כלומר, הוא לא היה צריך את הכסף, הוא היה צריך רק את היחס. שוחחנו על הנושא, אני ורעייתי, והחלטנו, שבהזדמנות הראשונה, נשתדל לפייסו. יודגש, שהרצון לפיוס היה 'לשם שמים', מתוך רצון לפייס, לא בשביל לקבל את המעשרות וכדו'...

לקראת חג הסוכות תשפ"ד, נולדה לגיסי בת בשעה טובה, והוא החליט לעשות 'סעודת הודיה' אצל ההורים. החלטנו, 'זה ההזדמנות לפייסו על העבר, קנינו מתנה יפה, שקלים, והבאנו לו מתנה ללידה. ועוד צ'ק של 250 ₪. ראינו עליו הקלה... היה חשוב לו שיכבדו אותו - לפי דרכו! 'מוטב מאוחר מלעולם לא', חשבנו בלב...

כמה ימים לאחר מכן, אני בודק בטלפון את מצב החשבון, אני מגלה שם הפקדה של 5000 ₪. חשבתי שזה חוב ישן, אך לא, גיסי שתמיד היתה לו 'קפידא עלי' הפקיד זאת - היה נראה כאילו הוא שמר את כל המעשרות בצד, ליום שנפייס אותו... פייסנו יהודי - והרווחנו!!! (כמובן שעיקר הרווח הוא רוחני, אבל פירותיהם בעולם הזה, זה גם משהו חשוב)... נ.ב. הצ'ק לא נפדה עד לרגע זה. מסקנה קטנה, צריך מאד להיות רגישים לשני, ולהתבונן לדעת למה הוא מצפה.

(יישר כח למזכה הרבים רבי ישראל מאיר אלטמן שליט"א
שזיכה אותנו בסיפור נפלא זה מתוך גיליונו הנפלא 'מי באר')

"את העני עמך" (כב, כד)

אם עשיר בודק מיהו עני לקבל באמת והראוי לצדקה, עלול גם הקב"ה לבדוק אם העשיר ראוי באמת לקבל את העושר.

(דברי חיים מצאנז)

"עלה אלי ההרה והיה שם"

סוחר אחד מחסידי הרב הקדוש רבי יחזקאל מקאזמיר זיע"א התעורר לו חשק בליבו ביום חמישי לנסוע לשבת אל רבו. תוך כדי מחשבה נזכר שביום שלישי לאחר שבת, יתקיים בעיר הסמוכה יריד, ועליו לנסוע לשם לצרכי מסחרו, וחשב שמא לא תהיה אפשרות לקבל פרידת שלום מהרבי מיד ביום ראשון, ואם ישתהה עוד לברכת פרידת שלום הרי שלא יספיק להגיע ליריד. מאידך לא רצה לוותר על נסיעתו לרבו ועל כן תכנן שיבוא לשבת ויסע מיד משם ליריד, אף בלא להיכנס לרבי לפרידת שלום.

כאשר הגיע בערב שבת קודש לחצר הרבי ונכנס לקודש פנימה לקבל שלום, נתן לו הרבי שלום ופטר אותו מיד באמרו , סע חזרה לביתך כי לא תוכל להישאר ולאכול אצלי בשבת.

הבין החסיד מיד שהרבי ראה ברוח קדשו את מה שחשב בליבו, ואמר לרבי, אני מוותר לגמרי על הנסיעה ליריד ואין לי צורך בזה. ענה לו הרבי אם כך, תישאר ותאכל אצלי בשבת. בתוך השבת במהלך דברי התורה, אמר הרבי מקאזמיר: כתיב בפרשתנו ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם. לכאורה המלים "והיה שם" נראות כמיותרות? וביאר, כגון מי שהוא אצל רבו, אולם ראשו ומחשבתו בביתו, הרי הוא כאילו אינו שם כלל אצל רבו. זה שכתוב: אלה אלי ההרה "והיה שם", והיינו כנודע מכתבי הבעל שם טוב זיע"א, שבמקום שהמחשבה של האדם נמצאת - שם נמצא האדם כולו. הבין החסיד היטב וביתר שאת , האיך אמורה להיות ולהיראות נסיעה אל הרבי.

(דברי ישראל/ מתוך: סיפורים יפים ונפלאים)

"כי תקנה עבד עברי"

יום אחד סיפרו לבעל "חידושי הרי"ם", על אחד מחסידיו, עשיר מופלג, העומד לפנות דייר עני מדירה שבבעלות העשיר, מפני שזמן רב לא פרע את חובו. קרא אליו בעל "חידושי הרי"ם" את אותו עשיר והתחיל מייסרו. טען החסיד בפני רבו: מדוע חייב אני, יותר מאחרים, לוותר על כספי לאותו עני? אדרבא, אם אין ליהודי זה כסף לשלם לי, שיתקבצו נא אנשי העיר, יקבצו מעות עבורו, וגם אני אתן חלקי ואפילו ביד נדיבה, אך מדוע חייב אני לשאת בכל ההפסד?

השיב לו בעל "חידושי הרי"ם": במסכת חגיגה (דף ב' ע"ב) נאמר: חציו עבד וחציו בן חורין - כופין את רבו ועושה אותו בן חורין. ונשאל- מה חטא בעל הבית, שניכפה אותו? יילכו נא השכנים ויקבצו את

הכסף הדרוש ויפדו בו את העבד?! אלא, התירוץ הוא: אם עבדך הוא, ועלה בחלקך להיות רבו - אתה חייב לסבול. אף כאן, אם הקב"ה סיבב את הדברים כך, שהעני הזה הוא דייר שלך דווקא, בדין הוא שאתה תסבול טרחתו.

"ורפא ירפא"

הרופא הנודע רבי חיים דוד מפייטרקוב, שהיה מוחזק צדיק גדול, היה אומר, שצריך לנהוג בחולה כמו שנאמר בתפילה: "בורא רפואות, נורא תהילות, אדון הנפלאות". תחילה יש לרשום לו מרשם ("בורא רפואות"), אם אין הדבר מועיל - יש לומר תהילים ("נורא תהילות"), ואם מצבו מחמיר - יש לצפות לנס (אדון הנפלאות").

"כָּל-אַלְמָנָה וְיָתוֹם, לֹא תְעַנּוּן. אִם-עַנֵּה תְעַנֶּה, אֹתוֹ--כִּי אִם-צָעֹק יִצְעַק אֵלַי, שָׁמֹעַ אֶשְׁמַע צַעֲקָתוֹ" (שמות כ"ב, כ"א-כ"ב)

/ אסתר וסרלאוף (שינמן)

פרשת משפטים עוסקת בדינים ומשפטים, המהווים יסוד ותשתית לקיום אומתנו- ולבניית חברתנו.

בפרשת חמישים ושלוש מצוות. רובן עוסקות בדינים שבין אדם לחברו. וחלקן מצוות שבין אדם למקום.

בכל פעם שהיה הבעש"ט מגיע אל הפסוק הנ"ל- היה מתייפח וקורא ריבונו של עולם! פעמים הרבה כל כך אתה עומד ומזכיר בתורתך שאסור לענות יתום ואלמנה. אנחנו יתומים היינו ואין לנו אב! והיכן רחמיך עלינו? ומדוע באים עלינו יסורים כה קשים?

על פסוק זה אומר רש"י-הוא הדין לכל אדם. שדיבר הכתוב בהווה. לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם. הכוונה שהכתוב מתייחס למציאות קיימת.

וכמה השכילה התורה להכיר את המציאות שאליה נקלעו האלמנה והיתום- שינצלו חלילה את חולשתם ורפיון ידם - כי אין להם מגן ומשענת ויצערו אותם. בנוסף על הייסורים שהגורל פגע בהם.

כל כך הרבה אלמנות ויתומים הצטרפו לאחרונה לצערנו למשפחת השכול. אנסה להעלות מספר נקודות מתוך ניסיוני האישי- כמה שהמצע יותיר לי.

אלמנה=לשון אלם- במות בעלה אבד לאלמנה פתחון פה. ואין מי שידבר בעדה.

יתום- משורש י.ת.מ- לשון סוף כיוון שהוא נשאר באזלת יד ואין לו גואל.

ומה משמעות הנון במילה תענון - היה צריך לכתוב תענו- אלא הנון היתירה באה להביע שגם בעינוי הקטן או אי האדיבות הקלה ביותר- עוברים על לאו זה. והקב"ה שהוא אבי יתומים ודיין אלמנות יבקש את העלבון.

על המילים אם "ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו"-מסבירים שהחזרה על הפעלים באה להורות שלא רק המענה והמציק לאלמנה וליתום עובר על לאו- אלא גם מי שרואה את חברו המענה ואינו מונעו- נחשב כאילו הוא עצמו עושה הדבר.

ועד כמה חשובה מצווה זו וקיומה מוצאים בשיחתו של ר' שמעון ור' ישמעאל כשעמדו להוציאם להורג- כעשרת הרוגי מלכות, אמר ר' שמעון לר' ישמעאל- רבי! ליבי יוצא שאיני יודע על מה אני נהרג.

ענה לו- האם לא קרה שהגיע אליך יתום או אלמנה לדין- ועכבתו עד שתהא שותה או נועל נעלייך או נוטל טליתך- כי הרי אמרה תורה אם ענה תענה- אחד עינו מרובה ואחד מועט.

אמר לו- ניחמתני רבי!

באלמנה וביתום יש לנהוג מנהג כבוד, לא להכאיב גופם בעבודה, לא להלבין פניהם ולחוס על ממונם יותר משל ממון עצמו. ואם יש ריב עם אדם יש לטעון לתועלתם. ולכן יש לחזור ולשנן בכל עת את דברי הפסוק כשנפגשים עם אלמנה או יתום, יש לנהוג עמם ברגישות ובהתחשבות.

בשנת 7991- ארע אסון המסוקים ונהרגו בו 37 חיילים.-פרסמתי מאמר בעיתון "הצפה" כשכותרתו היתה "בקשה צנועה לי אליכם" ובקשתי תקפה ומתאימה לעצם הימים האלה. אצטט מהמאמר מעט מזער.

בעצם ימי השבעה, כולנו עם המשפחות השכולות עוטפים אותן באהבת אין קץ. ומגיעים לנחמם אבל מה יהיה בעוד חודש, שנה, שנתיים, וכו'.

כל איש יפנה לעניניו ומי שיצטרך לחזור לשגרת החיים הם בני המשפחה המורחבת והפרטית- יחיו לבד עם השכול הנוראי וזה קשה מנשוא.

חובתנו כחברה לסייע בידם לאורך הדרך.

בימי השבעה- כולם מבטיחים "נהיה אתכם כל הזמן" פעמים רבות הדרך נקטעת והחברים מתנתקים. נזכור להיות כל הזמן- גם אחרי

שנים ולא לנטוש אותם, כי כאבם ילווה אותם לעד ואין מרפא לנפש. לא פעם תולים את הניתוק באלמנה, ביתום, בהורים אנא הבינו! אין להם כוח לבוא ולבקש את חברתנו. הם כבר שונים מאיתנו, אחרים. משא כבד על כתפיהם. מחשבותיהם ואורח-החיים השתנו לבלי היכר, והם זקוקים לאנרגיות שיש להם כדי לפתור בעיות קיומיות.

ולכן אל נתעלם מהאלמנה העוברת ברחוב, כאילו איננו מכירים אותה עוד. ואל נחשוב שעיניים לה ולא תראה. אם עד עכשיו ראתה את העולם בשתי עיניה- כעת היא רואה בשבע עיניים. אל נתבונן על השכול מלמעלה למטה ונספר להם על הצלחותינו וביתנו השלם- כי לזה בדיוק מתכוון הכתוב ב"ענה תענון" אל נחפש תירוצים קשה לי או איני יודע-ת איך לפנות אליהם. פנו ותדעו- כי לא לנו קשה- אלא להם. אל תעזרו להם במילים כי למילים אין כיסוי- הוכיחו במעשים. הם זקוקים לנו. המעשים הקטנים שלנו עשויים להיות גדולים מאד עבורם. כי הפרופורציות השתנו.

שנשמע רק בשורות טובות ושהקב"ה הדר בקרבנו תמיד יושיענו מצרותינו.

{נכתב לעילוי נשמת הרב זאב וסרלאוף ז"ל שנפטר בדמי ימיו בפרשת משפטים. והיה רבם של שני בתי כנסת מפוארים בבני ברק "אהל אברהם" וביכנ"ס שיסד הקרוי על שמו "היכל זאב" שקיום הפסוק הנ"ל היה נר לרגליו.}

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net